

tratează problemele care țin de selecție socială și de pătrunderea în învățământul superior a membrilor claselor sociale lipsite de capital cultural. Capitolul referitor la curiculă analizează evoluțiile pe care specializările le suportă de-a lungul celei de-a doua jumătăți a secolului XX, precum și importanța cuceririlor tehnologice pentru procesul de învățământ, mobilitatea în rândul studenților sau problema diplomelor și titlurilor în diferitele spații europene. Capitolul dedicat mișcărilor studentești și activismului politic inventariază principalele episoade ale încercării de organizare la nivel internațional pe care studenții le întreprind, precum și diferitele curente din interiorul mișcărilor. Se remarcă caracterul politic și de cele mai multe ori partizan care a dominat majoritatea mișcărilor studentești. Capitolul care analizează integrarea absolvenților în piața muncii este construit în jurul corelării între pregătirea universitară și cerințele angajatorilor. Influențele pe care piața muncii și așteptările studenților le au asupra curiculei universitare sunt și ele surprinse în acest capitol.

Partea a IV-a a volumului este în întregime dedicată procesului de învățământ. Principalelor domenii ale mediului universitar le sunt rezervate capitole distincte (științe sociale, istorie și drept; matematici și științe exacte; biologie; științe care studiază pământul; medicină; tehnologie). Sunt evidențiate preocupările și principalele realizări ale științelor respective de-a lungul celei de-a doua jumătăți a secolului XX.

În capitolul care închide volumul, Andris Barblan, unul dintre inițiatorii colecției, încearcă o aducere la zi a problemelor (cele mai multe studii ale volumului se opresc, din rațiuni de acuratețe statistică, în jurul anului 1995). Acesta militează pentru ideea unui model de învățământ superior european, pentru conceptul de universitate europeană. Printre altele, Barblan accentuează importanța intensificării relațiilor la nivel academic între est și vest, succesul programelor de mobilitate la nivel european (Socrates, Erasmus) și a sistemului de credite (ECTS – European credit transfer system), precum și importanța procesului Bologna pentru implementarea conceptului de universitate europeană.

(Marius Cazan)

BRÂNDUȘA COSTACHE, *Activitatea României în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1974*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2012, 256 p.

Volumul, apărut în colecția Studii sub egida Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului (Academia Română), aduce în discuție o problemă des abordată de istorici și economiști – în contextul demersurilor pentru integrarea României în Uniunea Europeană –, și anume relația României socialiste cu organismul economic internațional patronat de Uniunea Sovietică – Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.).

Autoarea, Brândușa Costache, a încercat să contureze contextul politic internațional și național din preajma înființării C.A.E.R. și includerii României în acest organism (capitolul 1), și să schițeze evoluția instituțională și organizatorică a C.A.E.R. de-a lungul întregii sale existențe (1949-1991) (capitolul 2), pentru ca cititorul să fie mai bine acomodat cu terminologia, organigrama și documentele-cadru ale unei agenții economice internaționale. În capitolul 3 autoarea a insistat asupra momentului nevralgic din aprilie 1964 (reprezentat de așa-zisa „declarație de independență” a României față de U.R.S.S. și, în subtext, față de proiectul sovietic de specializare economică a statelor în cadrul C.A.E.R.)⁸ și urmărilor sale. Capitolele 4-8 și partea substanțială a cărții (cca 130 p.) constituie studii sectoriale (industria, agricultura, comerțul exterior, valuta și creditul, transporturile și comunicațiile) privind rolul și ponderea colaborării cu C.A.E.R. în evoluția economică a României postbelice.

Din cuprinsul cărții se desprinde cel mai clar periodizarea în trei faze propusă de autoare, și anume: 1) includerea României în lagărul socialist (1949-1959), marcată de o poziție obedientă față de U.R.S.S.; 2) încercarea de delimitare a participării la C.A.E.R. (1959-1964); 3) afirmarea independenței politico-economice (1965-1974), caracterizată printr-o „atitudine ceva mai elastică față de cooperare” (p. 210), culminând cu participarea opțională (concretizată prin refuz de multe ori) la proiectele comune. Teza Brândușei Costache confirmă că activitatea României în C.A.E.R. – atunci când s-a manifestat – a fost efectiv de colaborare, nicidecum de cooperare sau de integrare.

Așa cum sugerează cele de mai sus, și având în vedere că majoritatea documentelor citate exprimă poziții oficiale, propuneri și evaluări, și mai puțin acțiuni concrete, am fi înclinați să credem că lucrarea reușește de fapt să pună în lumină *atitudinile* României în C.A.E.R. Cu toate că cititorul are în față o teză de doctorat în economie⁹, pretenția autoarei este de a face nu o incursiune de tip cantitativ-economic, ci mai degrabă o antiteză între premisa conducătorilor comuniști că „independența economică” trebuia să fie consecința firească a independenței politice, și realitățile acestei ideologii puse în practică. La capătul zilei, reiese că România, marele absent din C.A.E.R., a fost și marele perdant, rămânând în urmă la majoritatea indicatorilor economici.

Abundența de informații culese din arhive și utilizarea datelor statistice naționale și comparative¹⁰ contribuie consistent la zestrea informațională, însă cele două fire narrative oarecum distanțate – discuțiile din cadrul C.A.E.R. soldate cu tergiversări urmate de cvasi-eșecul cooperării, pe de o parte, și evoluția economică

⁸ Pentru o cercetare complementară, vezi Mihai Croitor, *Gheorghiu-Dej și „Declarația de independență” din 1964. P.M.R. între Moscova și Beijing*, în Mihai Burcea, Ștefan Bosomitu (coord.), *Spectrele lui Dej. Incursiuni în biografia și regimul unui dictator*, Iași, Polirom, 2012, p. 247-274.

⁹ Mai exact, în specializarea Istoria economiei naționale, în cadrul Academiei de Studii Economice, București.

¹⁰ De exemplu, „Anuarele statistice C.A.E.R.” (1971-1974) (traducere după titlul rus ?).

a României acasă, pe de altă parte – , vitregite de lipsa unei analize solide¹¹, fac ca miza lucrării de față – și anume impactul colaborării / necolaborării și ponderea economiei României în cadrul C.A.E.R. – să fie pe jumătate câștigată.

Volumul a apărut după șapte ani de la susținerea publică a tezei (2005), ceea ce aduce în discuție chestiunea actualizării științifice. Titluri apărute ulterior au fost adăugate la bibliografie¹², în schimb baza documentară a rămas restrânsă la câteva fonduri de arhivă și colecții de documente, ceea ce din punct de vedere științific plasează cartea la nivelul anului 2005, și nu la nivelul anului publicării (2012). Nu au fost valorificate părți structurale din fondul C.C. al P.C.R. (secțiunile Economică, Agrară, Relații Externe etc.), sau fondurile Președinția Consiliului de Miniștri și Consiliul de Ajutor Economic Reciproc. Comisia Guvernamentală de Colaborare și Cooperare Economică și Tehnică (C.A.E.R.) (1949-1959), toate aflate la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București.

În ciuda acestor neajunsuri, lucrarea Brândușei Costache se poate dovedi folositoare oricărui cercetător interesat de istoria activității României în C.A.E.R., aducând o contribuție informațională¹³ demnă de luat în seamă de oricine dorește o introducere în problemă până la apariția unei monografii fundamentale.

(Vlad Pașca)

¹¹ Acolo unde e clamată „analiza”, de fapt e descriere, trecere în revistă, narare.

¹² Liviu Țăranu, *România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (1949-1965)*, București, Editura Enciclopedică, 2007; Maria Mureșan, „Un experiment în istorie: Consiliul de Ajutor Economic Reciproc și integrarea economică internațională”, în Maria Mureșan (coord.), *Economie, instituții și integrare europeană*, București, Editura ASE, 2007.

¹³ Cu alte cuvinte, se vede munca de arhivist (autoarea a lucrat la Arhivele Naționale – 1996-1998 – și la Arhiva Băncii Naționale a României începând din 2003) și mai puțin cea de analist.